

เทศน์เช้า วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ตั้งใจฟังธรรมเพราะใกล้เข้ามาขมบูชา เขาจะมาภาวนากันไฉน เวลาภาวนา เรามาภาวนาเพื่อเอาศีลเอาธรรม เวลาศีลธรรม หลวงตาท่านสอนประจำ ภิกษุถ้ามีสมบัติก็มีศีลธรรม ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นสมบัติ ถ้ามีศีล สมาธิ ปัญญาเป็นสมบัติ เราบวชมา บวชมาเพื่อแสวงหาสัจจะหาความจริง ถ้าหาสัจจะความจริง ผลของมันคือมรรคผล แต่วิธีการ เราสร้างได้แต่มรรค เราทำแต่คุณงามความดีของเรา ถ้าคุณงามความดีของเรา มันมีคุณงามความดีภายนอกและคุณงามความดีภายใน

ถ้าคุณงามความดีภายนอก เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราเกิดมา เราทำหน้าที่การงานของเรา เพื่อหาทรัพย์สมบัติของเรา บวชมาเป็นพระ บวชมาเป็นพระนะ ศึกษาเล่าเรียนมา ศึกษาเล่าเรียน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เป็นภาคปริยัติ ถ้าภาคปริยัติ เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาตามความเป็นจริง สัจธรรมจะเกิดจากในหัวใจของเรา ถ้าสัจธรรมเกิดในหัวใจของเรา นั่นแหละมีทรัพย์สมบัติ มีศีลมีธรรมเป็นสมบัติใจ ถ้ามีศีลมีธรรมเป็นสมบัติ มันเป็นสมบัติในนามธรรม ถ้าสมบัติในนามธรรม เราจะวัดได้อย่างไรว่าคนนั้นมีคุณสมบัติอย่างไร

ถ้ามีคุณสมบัติอย่างไร เครื่องหมายของคนดีใจ ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี ถ้าเขามีกตัญญูกตเวที เขามีน้ำใจของเขา นั่นนะเขามีสมบัติของเขา ถ้ามีสมบัติของเขา มันมีสมบัติอยู่ภายใน มันทำอะไรขึ้นมามันขัดแย้งทั้งนั้นนะ ถ้ามันจะมาเป็นกุศล มันเป็นเรื่องที่ทำความขัดแย้งกับสัจธรรม แต่ถ้ามันเป็นทางโลกๆ สิ่งนั้นเขาว่าเป็นหน้าที่การงานไฉน เวลาเขาพูดถึงศีลธรรมๆ ให้ดูแต่ผลงาน อย่าดูที่พฤติกรรมของคน

พฤติกรรมนั้นแหละมันฟ้องใจ

เวลาทางโลกๆ เวลาสร้างแต่ศาสนวัตถุ เขาว่าสิ่งนั้นศาสนาเจริญ ศาสนาเจริญ มันเจริญทางโลกไฉน ถ้ามันเจริญทางโลก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์นั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ ปัญจวัคคีย์เท่านั้น ๕ คนเท่านั้น แต่เวลาแสดง

ธรรมแก่ปัญญาจักขีย์ เทวดา อินทร์ พรหมส่งข่าวเป็นชั้นๆ ขึ้นไป เทวดา อินทร์ พรหมเขารู้ได้
อย่างไร เขาฟังเสียงได้อย่างไร เขาฟังด้วยความสัมผัสของเขา เขามีธาตุรู้ของเขา เขารู้ของเขาได้
เขารู้ของเขาได้ไง ถ้ารู้ของเขาได้เป็นความจริง เห็นไหม นี่พระพุทธศาสนาเจริญ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เผยแผ่ธรรม นั้นแหละสุดยอด
สหชาติ คำว่า “สหชาติ” คือเกิดร่วม เวลาเกิดร่วมกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ไหม มี
สิ่งใดที่เราสงสัย มีสิ่งใดที่เราไม่แน่ใจ เราทูลถามท่านได้ ทูลถามท่านได้เลย ท่านตอบปัญหาทุก
ปัญหาถ้าเราเข้าถึงท่าน เพราะท่านเผยแผ่ๆ คนที่ไม่สนใจ คนที่เขาไม่ศรัทธา ท่านยังฉายแสง
ฉัพพรรณรังสีให้เขาเห็น พอเขาเห็น เขาสะท้อนใจ เขาศรัทธาของเขา เวลาองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมๆ เผยแผ่ไปแล้ว หัวใจของคน ถ้าหัวใจของคน นั้นนะสหชาติเกิด
ร่วมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กิ่งพุทธกาลศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง กิ่งพุทธกาล
ศาสนาเจริญอีกหนหนึ่ง เวลาเจริญขึ้นมาเจริญด้วยคุณงามความดีใจ คุณดี กลิ่นของศีลกลิ่นของ
ธรรม หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านอยู่ในป่าในเขาของท่าน เวลาท่านประพฤติปฏิบัติของท่าน
คนเขาแสวงหาถึงท่าน ถ้าท่านมีสมบัติ มีสมบัติจากภายในของท่าน อันนั้นจะเป็นสมบัติสัจ
ธรรมความเป็นจริง ถ้าเป็นจริงมันเป็นจริงในหัวใจนะ ถ้าเป็นในหัวใจ

วันมาฆบูชา เราไปวัดไปวากันเพื่อจะประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติเพื่อถวายบูชาองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถวายบูชาพระอรหันต์ในวันมาฆบูชา แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้น
ไป เราเองต่างหาก เราเองต่างหากเป็นผู้ที่ตัดแปลงหัวใจของเรา ถ้าเราตัดแปลงหัวใจของเรา เรา
มาคู้ที่นี้ใจ เราไม่ดูสภาวะแวดล้อม สภาวะแวดล้อมที่เวลาสะท้อนใจเรา เห็นแล้วมันสะท้อนใจ
อันนั้นมันเป็นคนที่เขาไม่มีวิฤติภาวะในใจ

เขาที่มีวิฤติภาวะในใจ ถ้าเขาแสวงหา เขาแสวงหาอะไร

เป้าหมายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนาะ เธอจะมีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด อย่ามีสิ่ง
อื่นเป็นที่พึ่งเลย มีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด คือมีศีล สมาธิ ปัญญาเป็นที่พึ่งใจ ก็สัจธรรมใจ ถ้าเรามีศีล
ศีลคือความปกติของใจ ถ้ามีสมาธิ อบอุนแล้ว ถ้ามีศีล มีสมาธิ จิตใจมันเชื่อมั่นใน
พระพุทธศาสนาแล้ว แล้วถ้ามีปัญญาขึ้นมาเนาะ ปัญญามันยับยั้งได้ทั้งนั้นเลย สิ่งใดที่เกิดขึ้น สิ่ง

ใดที่คับข้องหมองใจ เราใช้ปัญญาแยกแยะของเรา ธรรมโอสถมันเข้ามาชำระล้างในหัวใจของเรา

ถ้ามัน อุดตา หือตุดโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนแก้ไขตนได้แล้ว จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง จากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการเข้าสู่ใจของพระอัญญาโกณฑัญญะ เข้าสู่ใจของปัญจวัคคีย์ เข้าสู่ใจของพระยสะ เข้าใจถึงชฎิล ๓ พี่น้อง

จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง จากใจดวงเดียว ใจดวงเดียวขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป เวลาเผยแผ่ธรรม พระอรหันต์เต็มไปหมดเลย เวลาพระอรหันต์ร้อยสี่ตัวนั้นสัตว์ให้เขาพ้นจากความเป็นภัยในหัวใจ ใจ ถ้าพ้นจากความเป็นภัยในหัวใจ มันจะพ้นได้อย่างไรละ

มันจะพ้นได้ก็ศีล สมาธิ ปัญญา ธรรมจักรใจ จักรที่มันเกิดขึ้นจากหัวใจ ใจ ถ้าจักรมันเกิดขึ้น จักรมันคืออะไรละ ถ้ามันจะเกิด เกิดขึ้นอย่างไรเวลามันหมุน

คนไม่ภาวนานะ เวลาหลงตาท่านภาวนาของท่าน ท่านบอกว่ามันนอนไม่ได้เลยๆ เวลาติดมันก็ติดอยู่อย่างนั้นแหละ เวลาออกมาพิจารณาสุกขณะ ขึ้นไปหาหลวงปู่มัน บอกเวลามันไม่ได้ใช้ปัญญาก็ให้ใช้ปัญญา ตอนนี่ใช้ปัญญาจนหยุดไม่ได้ จนนอนไม่ได้นะ จนยับยั้งไม่ได้ ท่านบอกนั้นแหละเหมือนน้ำป่า คูสิ เวลามันเคลื่อน จักรมันเคลื่อน ธรรมจักรมันหมุนในหัวใจ มันเร็วขนาดนั้นนะ

แล้วมันเร็วที่ไหน เร็วกี่จรวดไซ้ใหม่ ไร่เร็วอย่างนั้นมันเร็วเรื่องของการเคลื่อนที่ ของสสาร แต่เวลามันหมุนในหัวใจ จักรที่มันหมุนของมัน เวลาปัญญามันเกิด มันเกิดอย่างไร ถ้าปัญญามันเกิด ถ้ามีศีล สมาธิ ปัญญา สิ่งนี้มันเป็นคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พวกเราที่มาประพฤติปฏิบัติกันก็ประพฤติปฏิบัติตรงนี้ เราสร้างเหตุๆ ใจ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เหตุคือมรรค ถ้าเราสร้างเหตุของเรา ผลของมันคือผล เหตุและผลรวมลงเป็นธรรม ถ้ารวมลงเป็นธรรม ถ้าพิจารณาไปแล้วเวลามันปล่อยวางขึ้นไป สัจธรรมอันนี้ สัจธรรมอันนี้เกิดขึ้นมาเกิดจากการกระทำของเรา การกระทำของ อุดตา หือ ตุดโน นาโถ เราสู้แข็งเห็นจริงในหัวใจของเรา ถ้าพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า เวลามันขาด เวลามันขาด อะไรมันขาดละ

เวลาเราเกิดมา อะไรพาเกิด? อวิชชาพาเกิด ความไม่รู้พาเกิด เวลาพิจารณาไปแล้วพิจารณาด้วยความแจ่มแจ้ง ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยปัญญาที่แจ่มแจ้ง พิจารณาไปแล้วมัน

ปล่อยวาง ปล่อยวางก็รู้ว่าปล่อยวาง เวลามันขาดก็รู้ว่ามันขาด เวลามันขาดไป พอสิ่งที่มันขาด เวลามันขาด อะไรมันขาดล่ะ? สังโยชน์เครื่องร้อยรัดมันขาด ถ้าสังโยชน์มันขาดออกไปแล้ว เวลามันขาดออกไปแล้วตั้งแขนขาด ถ้าตั้งแขนขาด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าภาระนะ ไม่ให้เบียดเบียนกัน สรรพสัตว์ทั้งหลาย สัพพะ สตุตา สัตว์ทั้งหลายที่เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น เองก็เป็นสุขๆ เกิด แม้แต่คนทำลายเรา เรายังแผ่เมตตาให้เขาเลย แม้แต่คนมากลั่นแกล้ง คนมาทำให้เราเจ็บช้ำน้ำใจ เรายังแผ่เมตตาให้เขานะ เพราะเขาทำของเขา เขาสร้างบาปอกุศลของเขา เขาทำของเขา เขาคิดว่าเขาได้ประโยชน์

เขาได้ประโยชน์แต่วัตถุใด แต่การกระทำ มโนกรรมมันเกิดใจ เขามีความคิด เขามีการกระทำ เขาได้ทำแล้ว เขาได้ทำแล้ว ผลมันเกิดแล้ว ผลมันเกิดที่ไหน? เกิดจากใจของเขานั้นแหละ

ทีนี้พอเขาทำเราแล้ว สัพพะ สตุตา เอ็งทำแล้ว เวรกรรมมันเกิดแล้วแหละ เราแผ่เมตตาเลย เวลาสรรพสัตว์ทั้งหลาย สัพพะ สตุตา สัตว์ทั้งหลายที่เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น เป็นสุขๆ เกิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย คนกระทำกับเราขนาดไหนเรายังแผ่เมตตาเลย นี้ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำลายกัน แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสรรเสริญ สรรเสริญการฆ่ากิเลส การฆ่าความขุ่นข้องหมองใจในใจเรานี่ สิ่งที่มีขุ่นข้องหมองใจ สิ่งที่มีนสะเทือนใจ ถ้าเราได้ชำระล้างมัน เราได้ทำลายมัน ทำลายมัน เรามีสติปัญญา เราก็กยับยั้งมันได้ ยับยั้งมันได้นะ ถ้ามีพุทโธๆ ต่อเนื่องไปมันสงบระงับเข้ามา สงบระงับเข้ามา มันซ่อนอยู่ใต้ความรู้สึกเรานะ เราไม่ได้เข่นฆ่ามันหรือ มันแค่สงบระงับเข้ามา มันแค่ปล่อยวางเข้ามา

ถ้าปล่อยวางเข้ามา เราต้องรื้อค้นมัน รื้อค้นมันด้วยสติด้วยปัญญาของเรา ด้วยความฉุกฉิฉานี่มันอะไร อะไรนี่ ใจที่มันปล่อยๆ มันปล่อยอะไร แล้วมันมีอะไร ที่มันสุขุมในใจเรามันอะไร ถ้ามันจับต้องได้ เราวินิจฉัยได้ วินิจฉัยว่าเราเจอแล้ว เราจับต้องมันได้แล้ว นี่กิเลสที่เป็นนามธรรมๆ ความขุ่นข้องหมองใจ ความคับแค้นใจ ความลึงเลสงสัย จับมัน ถ้ามันไม่ได้ เราค้นคว้า เพราะถ้ามันเป็นวัตถุธาตุมันก็เป็นสภาพของกาย ถ้าสภาพของกาย มันเป็นภาพที่เราดูเราเห็นได้ ถ้าเป็นภาพที่เราดูเราเห็นได้ เราจับความสะอาดใจ ถ้าความสะอาดใจนะ เราเทียบเคียงได้

นี่คือชีวิต ชีวิตคือชีวะ ชีวิตมันต้องรู้จริงสิ ชีวิตมันต้องเข้าใจสิ่งใดๆ สิ นี่ก็ไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจเพราะว่ามันมีวิชาไง เราจับได้ เราก็จิภาณของเรา เราแยกแยะของเรา ถ้าแยกแยะของเรา ถ้าจิตมันสงบแล้วเราจับได้ มันจะเกิดภวานามยปัญญา ปัญญาที่มันเกิดขึ้น แต่เนื้อมันเกิดขึ้น มันเกิดโลกียปัญญา มันเกิดขึ้นจากสัตตธาตุญาณ มันเกิดขึ้นจากความรู้อีกทีก็คิด

ความรู้สึกนึกคิดนี่เราพิจารณาบ่อยครั้งเช้า เราใช้สติปัญญาไล่เข้ามา ไล่เข้ามาให้มันปล่อยๆ มันปล่อยอย่างนี้เขาเรียกว่าสมณะ เพราะมันปล่อยแล้วมันก็มาว่างๆ อยู่อย่างนั้นนะ มาว่างๆ นี่เป็นความรู้สึก มันเป็นอย่างไรๆ

มันเป็นอะไรก็เป็นตัวมันนะ นี่ยังเป็นมิจาอยู่ มิจาเพราะมันไม่มีสติปัญญาเข้าใจได้ แต่ถ้าเป็นสัมมานะ มันเป็นอย่างไร อะไรที่มันเป็นอยู่ก็จับสิ ก็จับ มีความรู้สึกก็รู้ได้ พอรู้ได้ จับ อ้อ! อ้อ! นี่คือได้งาน ได้งานคือได้สติปัญญา ๔ ได้ความรู้ ได้สิ่งที่กิเลสมันปิดบังอยู่ ได้ความรู้ ให้อ้อๆ เพราะมันไม่รู้มันก็ไม่รู้ พออ้อๆ ก็จับมันได้ พอจับมันได้ วิธีการเราค้นคว้าหาได้ ถ้าค้นคว้าหาได้แล้ว เราใช้ปัญญาแล้ว ถ้าปัญญาอย่างนี้เกิดขึ้นถึงว่าเป็นโลกุตตรปัญญา ปัญญาที่เรา มีเหตุมีผล ที่มันมีต้นทางที่มันจะก้าวเดินต่อเนื่องไป เวลามันพิจารณาไปซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ มันจะคล่องตัวขึ้น นี่ไง ธรรมจักรที่จักรมันเคลื่อนไถ่ ทั้งเหตุและผล เหตุที่มันจะเกิดขึ้น เวลาปัญญามันเกิดขึ้น มันเป็นขั้นเป็นตอนไถ่ เวลาถ้าเป็นโศคาปัตติมรรค มันก็มีสติปัญญา ถ้ามันเป็นสทิกทาคา มิมรรค มันก็เป็นสติปัญญาเหมือนกัน แต่มันละเอียดขึ้น แต่พอมันยกขึ้นสู่สุภะ มันจะเป็นมหาสติ-มหาปัญญา

คำว่า “ปัญญาๆ” มันเป็นอย่างๆ ขึ้นไปนะ คนที่ประพฤติปฏิบัติเขาจะรู้ของเขาว่าเหตุผลแค่ไหน วุฒิภาวะแค่ไหน วุฒิภาวะของจิตมีกำลังแค่ไหน ปัญญาที่หมุนไปแค่ไหนมันเป็นอย่างไร

มันชัดเจนของมัน มันชัดเจนเพราะอริยสัจมีหนึ่งเดียว อริยสัจๆ สัจจะมีหนึ่งเดียว เพราะพระอรหันต์ต้องผ่านตรงนี้ทั้งหมด พระอรหันต์ต้องผ่านจากอริยสัจ พระอรหันต์ต้องผ่านมรรค ๔ ผล ๔ ถ้ามันผ่านขึ้นไปมันถึงจะเป็นของมัน แล้วถ้าเป็น เพราะคนมันภาวนาขึ้นไปมันแตกต่างกันทั้งนั้นนะ เพราะถ้ามันไม่แตกต่างกัน ชื่อมันจะแตกต่างกันได้อย่างไร สติ มหาสติ ปัญญา มหาปัญญา แล้วพอมันเคลื่อนขึ้นไปมันเป็นปัญญาอัตโนมติ มันเป็นปัญญาญาณ ปัญญาญาณที่ใช้ความคิดไม่ได้ ความคิด วุฒิภาวะที่มันหยาบกว่ามันจะเข้าไปสู่ความละเอียดลึกซึ้ง

อย่างนั้นไม่ได้ มันขยับไม่ได้เลย มันเป็นญาณหยั่งรู้ มันเป็นญาณ ถ้ามันเป็นญาณ นี่อาสวกษ
ญาณ ญาณที่เข้าไปสารถเข้าไปกายมัน นี่ถ้ามันเกิด เกิดมรรคเกิดผลมันเกิดอย่างนี้

นี่ไง ที่ว่าเวลาหลวงตาท่านชมหลวงปู่ติ “เศรษฐีธรรมๆ” เขาเป็นเศรษฐีกันตรงนี้ เขาเป็น
เศรษฐีกันในหัวใจ เขาเป็นเศรษฐีกันในอริยทรัพย์ เขาไม่ได้ไปขวนขวายหาศหาตำแหน่ง หา
ของภายนอกหรอก

ของภายนอก เราเกิดมาเป็นมนุษย์ใช่ไหม เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นสังคม สังคมต้องมีปัจจัย
เครื่องอาศัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้ไว้ เวลาถ้าทางฆราวาสก็ให้ถึงเป็น
พุทธมามกะ ให้ถือศีลถือธรรม เวลาเป็นนักบวชแล้วศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ เวลาประพฤติปฏิบัติ ศีล
เป็นเรื่องโลก เวลาประพฤติปฏิบัติแล้วมันเป็นอริศีล ศีลมันเป็นอัตโนมัตติในใจ มันเป็นโดยตัว
มันเองเลยละ เพราะอะไร เพราะถ้ามันไม่เป็นตัวมันเอง มันจะรู้ได้อย่างไร

สุอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่ยังดำรงชีพอยู่ เวลามันขยับออก หลวงตาใช้คำว่า
“กระเพื่อม” เวลามันออก น้ำนิ่งๆ มันก็ปกติ เวลานั้นกระเพื่อม น้ำไหล เอ็งไม่รู้ตัวหรือ เวลานั้น
กระเพื่อม มันกระเพื่อม เวลามันเสวยความคิด ความคิดเกิดขึ้นจากธรรมชาติ จากความเป็นวุฒิ
ภาวะของพระอรหันต์ เวลามันออกมามันกระเพื่อม เขาเรียกว่าเสวย มันออกมา ถ้ามันเข้าไปแล้ว
นั่นวิวิฎฐะ พันจากวิฎฐะ

วิฎฐะคือกามภพ รูปภพ อรูปภพ จิตเราเวียนว่ายตายเกิดในวิฎฐะ ไอนั้นมันวิวิฎฐะ พัน
ออกไปจาก ๓ โลกธาตุ มารหาไม่เจอ ทุกคนหาไม่ได้ ไม่มีเป้าหมาย ไม่มีจุด ไม่มีที่จะให้ค้นคว้า
ได้ แต่เวลามันจะกระเพื่อมออกมา กระเพื่อมเข้ามา มโนสัญเจตนาหาร เข้ามาสู่วิฎฐะ เข้ามาสู่ ๓
โลกธาตุ นี่เวลาเข้ามา ถ้าเข้ามามันเป็นสัจจะเป็นอย่างนั้น ถ้ามันรู้ได้ รู้ได้อย่างนี้มันก็รู้ได้ไง

พูดถึงว่าเศรษฐีธรรมๆ เขาจะมีวุฒิภาวะอย่างนั้น เศรษฐีธรรม ไม่ใช่เศรษฐีทางโลก มีการ
แข่งขันข้อยแย้งกัน ไอนั้นเป็นทางโลกๆ ทั้งนั้นนะ มันเป็นเรื่องโลก แต่เรื่องโลก ในเมื่อศาสน
จักร อาณาจักร ศาสนจักรมันจะอยู่ได้ก็อยู่ได้ด้วยอาณาจักรนั้น ถ้าอาณาจักรนั้นเวลามัน
เจริญรุ่งเรือง ถ้าเราไปยึดติดแต่วัตถุอย่างเดียว หรือความเจริญอย่างนั้นด้วยวุฒิภาวะที่อ่อนด้อย
เราก็ถึงว่ามันมีปัญหา

แต่ถ้ามันมีสติมีปัญหา เศรษฐีธรรมๆ ท่านอยู่ของท่านในป่าในเขา ท่านอยู่ของท่านในที่สงบสงัด ท่านมีความสุขของท่าน แล้วเวลาท่านแสดงธรรมๆ ก็ศาสนทายาท สร้างทายาทสืบต่อกันไป สร้างทายาทให้มีหิริมีโอตตปปะ มีความเกรงกลัว มีความละเอียด แล้วมันจะสงบระงับในใจ ไม่ต้องออกไปวุ่นวายข้างนอกใจ แต่คนเรานั้นมาจากข้างนอก คนเราเกิดจากโลก เกิดจากสมมุติทั้งนั้นนะ แล้วมันจะเกิดการพัฒนาการของมันขึ้นไป ถ้าพัฒนาการขึ้นไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม นี่ไง ธรรมอันนั้นๆ ศาสนาพุทธ พระพุทธศาสนา สัจธรรมๆ เราเอาสัจธรรมอันนั้น จะนั้น บุคคล บุคคลที่สืบต่อ บุคคลที่กระทำ ถ้ามันมีสัจจะความจริงขึ้นมา เขามีคุณธรรมในหัวใจ ถ้าไม่มีคุณธรรมในหัวใจ การแสดงออกมันฟ้องทั้งนั้นนะ นั่นนะคือการแสดงออก แสดงออกของโลก โลกกับธรรม

จะนั้น เราอยู่ในสังคม เห็นแล้วมันสะท้อนใจ ให้เป็นธรรมสังเวช ให้สังเวช ให้สังเวช มัน ถ้าคนผู้นำที่ไม่ดี คนผู้นำที่ไม่มีวุฒิภาวะ เขาพากันไปวุ่นวาย ครูบาอาจารย์ของเราเป็นผู้นำที่ดี ถ้าคำว่า “ผู้นำที่ดี” ท่านจะเน้นย้ำกันในที่สงัดในที่วิเวก

หลวงตาท่านพูดประจำ ถ้าศาสนาพุทธพ้นจากป่าจากเขา ศาสนาจะไม่มีขึ้นมาอีกเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่า ในที่สงัดในที่วิเวก ในที่ลับหูลับตาคน มันเป็นชัยภูมิที่การเผชิญกับกิเลสของตน ถ้าการเผชิญกับกิเลสของตน ที่นั้นเราจะฝึกบุคลากรของเรา เอาไว้ฝึกศาสนทายาทขึ้นมาให้เป็นความจริง

ไอ้เรื่องข้างนอกมันเป็นเรื่องปัญหาสังคม สังคมเขาเป็นเรื่องของสังคมเขา สังคมเขาเซ็ดหน้าชูตาก็เรื่องสังคมเขา แต่คนที่มีวุฒิภาวะเขาจะหาสัจจะหาความจริง แล้วหาสัจจะความจริงนะ

จริง เวลาครูบาอาจารย์เราอยู่ท่านจะมีบารมีธรรม มันอบอุ่น มันอบอุ่น มันรับรู้ได้ แต่ถ้ามันเป็นกิเลส เป็นต้นหาความทะยานอยาก มันมีแต่ความเร่าร้อน เราไม่เอาสิ่งนั้น เราเอาความร่มเย็นเพื่อใจของเรา เอวัง